

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Олег СТРЕЛКО

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Соціальна екологія»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Спеціальність: 101 «Екологія»

Освітньо-професійна програма: Екологія транспортної інфраструктури

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Соціальна екологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 10 «Природничі науки», спеціальності 101 «Екологія», ОПП «Екологія транспортної інфраструктури», денної форми навчання. К.: ДУІТ, 2024. 13 с..

Розробник: к.і.н., доцент, доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності
Пічкур Тетяна Валеріївна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Екологія та безпека життєдіяльності». Протокол від «30» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри

(підпис)

Олена СОРОЧИНСЬКА

© Пічкур Т.В., 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>10 Природничі науки</u> Спеціальність: Спеціальність: <u>101 «Екологія»</u>	вибіркова	
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: <u>«Екологія транспортної інфраструктури»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		5-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,5	Освітній ступінь бакалавр	30 год.	-
		Практичні	
		15 год.	-
		Самостійна робота	
		75 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
–	-	Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 45 / 75 (60 %)

2. Мета та завдання вивчення дисципліни

2.1. Метою викладання дисципліни «Соціальна екологія» є формування у студентів системи уявлень про причини виникнення, масштаби, можливі катастрофічні наслідки та шляхи подолання сучасної кризи у взаємовідносинах між людським суспільством та навколишнім природним середовищем, розвиток соціоекологічної свідомості через гармонізацію відносин між суспільством і природою.

2.2. Головними завданнями курсу є підготовка студентів до вибору критеріїв організації суспільного життя в тій його частині, де йдеться про питання взаємодії суспільства і природи.

Завдання програми: набути загальних і фахових компетентностей, передбачених ОПП «Екологія транспортної інфраструктури», а саме:

ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.

ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

ФК11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання (ПРН), які повинні бути досягнуті після опанування дисципліни, передбачених ОПП «Екологія транспортної інфраструктури», а саме:

ПРН-08. Уміти проводити пошук інформації з використанням різних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

ПРН-11. Уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище

ПРН-13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

ПРН-15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПРН-19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- вплив довкілля на життєдіяльність людини;
- типи міських систем, ресурси для різних типів міських систем;
- вплив урбанізації на здоров'я людини;
- регулювання викидів при несприятливих метеорологічних умовах;
- природні ресурси міста;
- методи аналізу стану компонентів міського ландшафту;
- утилізацію побутових та промислових відходів

вміти:

• аналізувати природно-просторові ресурси міста, повітряний басейн міста, стан питної води у місті, стан поверхневих водних об'єктів, стан ґрунтового покриву, стан тваринного світу, процеси озеленення у місті;

• на підставі отриманих результатів аналізу стану природних компонентів та техногенних об'єктів міського середовища надати рекомендації щодо оптимізації міського середовища;

• використовуючи алгоритми, розрахувати кількість утворення побутових та промислових відходів, створити схему стосовно раціонального видалення, утилізації, рекуперації відходів;

• розраховувати потреби у ресурсах для функціонування різних типів міських систем. В результаті здійснювати відповідне міське екологічне планування;

• надати вичерпну характеристику з рекомендаціями щодо оптимізації міського середовища

Міждисциплінарні зв'язки: хімія з основами біогеохімії, моделювання та прогнозування стану довкілля, загальна екологія; екологія людини, екологія міських систем.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль I. Теоретичні аспекти соціальної екології

Тема 1. Становлення соціальної екології і її предмет.

Тема 2. Методологічні засади соціальної екології.

Тема 3. Взаємодія суспільства та природи в процесі історичного розвитку.

Тема 4. Біосфера як область взаємодії суспільства і природи.

Тема 5. Антропогенне забруднення біосфери: основні джерела, масштаби і наслідки.

Тема 6. Екологічна ситуація в сучасному світі. Причини та наслідки глобальної екологічної кризи.

Модуль 2. Соціально-екологічні проблеми взаємовідносин суспільства і довкілля. Екологізація людської діяльності – парадигма сучасного життя.

Тема 7. Людина як біосоціальна істота.

Тема 8. Урбанізація та її вплив на соціально-екологічні особливості населення.

Тема 9. Соціальні аспекти продовольчої проблеми.

Тема 10. Харчування та його особливості у сучасному «технологічному» суспільстві.

Тема 11. Вплив епідемій інфекційних захворювань на соціум і довкілля.

Тема 12. Соціоекологічні аспекти міграції населення.

Тема 13. Соціоекологічні наслідки війн.

Тема 14. Сталий розвиток як передумова гармонізації взаємовідносин суспільства і довкілля.

Тема 15. Екологічна освіта, наука і культура як передумова сучасного життя.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ I.												
Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти соціальної екології												
Тема 1. Становлення соціальної екології і її предмет.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Методологічні засади соціальної екології.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Взаємодія суспільства та природи в процесі історичного розвитку.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Біосфера як область взаємодії суспільства і природи.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Антропогенне забруднення біосфери: основні джерела, масштаби і наслідки.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Екологічна ситуація в сучасному світі. Причини та наслідки глобальної екологічної кризи.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-

Разом за змістовим модулем 1	48	12	6	-	-	30	-	-	-	-	-	-
Модуль 2.												
Змістовний модуль 2. Соціально-екологічні проблеми взаємовідносин суспільства і довкілля. Екологізація людської діяльності – парадигма сучасного життя												
Тема 7. Людина як біосоціальна істота.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 8 Урбанізація та її вплив на соціально-екологічні особливості населення.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Соціальні аспекти продовольчої проблеми.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Харчування та його особливості у сучасному «технологічному» суспільстві.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Вплив епідемій інфекційних захворювань на соціум і довкілля.	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Соціоекологічні аспекти міграції населення.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 13. Соціоекологічні наслідки війн.	10	2	3	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 14. Сталий розвиток як передумова гармонізації взаємовідносин суспільства і довкілля.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 15. Екологічна освіта, наука і культура як передумова сучасного життя.	7	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	72	18	9	-	-	45	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	30	15	-	-	75	-	-	-	-	-	-

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Основні завдання циклу практичних занять:

- допомогти студентам систематизувати, закріпити і поглибити знання теоретичного характеру в галузі охорони довкілля;
- навчити студентів прийомам вирішення практичних завдань, сприяти оволодінню навичками та вміннями виконання розрахунків, графічних та інших видів завдань;

- навчити їх працювати з довідковою літературою, документацією і схемами;
- формувати вміння вчитися самостійно, тобто опанувати методами, способами і прийомами самонавчання, саморозвитку і самоконтролю.

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Соціально-екологічна взаємодія	2
2	Тема 2. Біологічні аспекти соціальної екології	2
3	Тема 3. Гідрологічні та гідрогеологічні, методологічні аспекти взаємодії суспільства і природи	2
4	Тема 4. Дослідження геологічного середовища міста..	2
5	Тема 5. Медичні аспекти взаємодії суспільства та Природи.	2
6	Тема 6. Глобальні соціально-екологічні проблеми людства та способи розв'язання	2
7	Тема 7. Роль інформації у розв'язання проблем взаємодії суспільства та природи	3
Разом		15

6. Теми для самостійної роботи

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для цього, визначається навчальним планом і залежить від загального обсягу годин, відведених для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Розподіл самостійної роботи включає в себе:

ПМК – підготовка до модульного контролю;

ПП – підготовка до практичних занять;

ППК – підготовка до підсумкового контролю (заліку).

У робочій програмі навчальної дисципліни самостійна робота відображається у вигляді таблиці у розрізі тем та кількості годин, відведених для їх виконання.

Головне завдання самостійної роботи студентів – це опанування навчальним матеріалом, який не увійшов до переліку лекційних питань, шляхом особистого пошуку інформації, формування активного інтересу до творчого підходу у навчанні.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальне середовище як простір життя людини.	3
2	Соціоекосистема як об'єкт дослідження соціоекології.	3
3	Основні методологічні принципи гармонізації взаємодії суспільства і природи.	3
4	Етапи соціоприродних відношень. соціосфера, техносфера і ноосфера.	3
5	Сучасні методологічні напрямки та концепції соціальної екології.	3

6	Характеристика основних сфер взаємодії людської спільноти і довкілля: антропосфера, гідросфери, літосфери, біосфери.	3
7	Природа та соціальне буття людини.	3
8	Природокористування як особливий процес взаємодії суспільства з природою.	3
9	Процес становлення взаємовідносин в системі «суспільство-природа» в контексті розвитку глобальної соціоєкосистеми.	3
10	Соціальна екологія як стратегія сталого розвитку .	3
11	Збереження біорізноманіття - шлях до оптимізації соціоєкосистем.	2
12	Моделювання в соціальній екології.	2
13	Римського клубу. К. Мак -Люен про «Глобальне селище».	2
14	Поняття екологічної небезпеки і екологічного ризику.	2
15	Тривалість життя і оцінка стану здоров'я організму.	2
16	Громадськість і її вплив на екологію..	2
17	Вплив біоритмів організму на показники його фізичного розвитку.	2
18	Біологічний вік і фактори ризику здоров'я.	2
19	Вплив деградації довкілля, колоніальної політики, економічних і соціальних тенденцій на продовольчу проблему.	2
20	Сучасна стан продовольчої проблеми у світі..	2
21	Види найбільш поширених і небезпечних інфекційних хвороб.	2
22	Події, що супроводжуються масовою захворюваністю (воєнні дії, міграція, голод, стихійні лиха та сексуальна революція).	2
23	Причини і типи міграції (міграції вимушені, репресивні, стресові, цілеспрямовані, трудові, селективні, політичні), та їх вплив на генофонд населення держави. Репресивні міграції в Україні, їх наслідки.	2
24	Репресивні міграції в Україні, їх наслідки.	2
25	Проблеми біженців та полонених.	2
26	Екологічні наслідки війн: деградація рельєфу, порушення рівноваги довкілля, знищення лісів та міст пожежами і хімічної зброєю.	3
27	Геофізичні війни як війни майбутнього та їх вплив на довкілля і соціум.	3
28	Завдання, які стосуються політики в галузі довкілля та розвитку і витікають із концепції сталого розвитку.	3
29	Конференції ООН зі сталого розвитку та їх роль і місце у визначенні природоохоронної політики країн світу.	3
30	Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.	3
	Разом	75

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Система ЄКТС передбачає 100-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень студента.

Студент при вчасному складанні двох модулів за семестр, звіту з практичних занять може отримати автоматично оцінку по курсу відповідно до наступної таблиці.

Модулі	Модуль I			Модуль II			Кількість балів у семестрі*	Підсумковий контроль (залік, екзамен)**		
Кількість балів за модуль	40			50						
Змістові модулі	ЗМ 1			ЗМ 2						
Кількість балів за ЗМ та модульний контроль	20			20	30			20	90	10
Кількість балів за видами роботи	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль		
Відвідування	3				5					
Активність на заняттях		12				15				
Виконання СРС			5				10			
Наукова робота	Участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, студентських олімпіадах та конкурсах – 0-15 балів додатково							15		

8. Критерії оцінювання модульного завдання (тест)

Завдання	Кількість балів
Питання 1-20	1
Разом	20

9. Критерії оцінювання заліку (тест)

Завдання	Кількість балів
Питання 1-20	0,5
Разом	10

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-points scale of university	Оцінка за національною шкалою / Grade according to the national scale		Оцінка за шкалою ЄКТС / Grade according to ECTS scale
	Диференційована оцінка / Differentiated grade	Недиференційована оцінка / Undifferentiated grade	
90-100 (творчий рівень) / (creative level)	5 (відмінно) / (excellent)	Зараховано / Passed	A
82-89 (високий рівень) / (high level)	4 (добре) / (good)		B
75-81 (достатній рівень) / (sufficient level)			C
64-74 (задовільний рівень) / (satisfactory level)			3 (задовільно) / (satisfactory)
60-63 (задовільний рівень) / (satisfactory level)	E		
35-59 (низький рівень) / (low level)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility to repass the exam)	Не зараховано з можливістю повторного складання заліку / Failed with the possibility to repass the credit	FX
0-34 (незадовільний рівень) / (unsatisfactory level)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)	Не зараховано - з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Failed with the compulsory repeating of the course	F

«Відмінно» - А (90-100 балів) – виставляється студенту, який глибоко та міцно засвоїв матеріал, відмінно справляється з задачами та питаннями, показує знайомство з фаховою літературою, володіє різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних завдань, вміє добре орієнтуватись у виробничих ситуаціях.

«Добре» - ВС (75-89 балів) – виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, правильно застосовує теоретичні знання при рішенні практичних завдань, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

«Задовільно» - DE (60-74 балів) – виставляється студенту, який має знання тільки основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, неправильне тлумачення окремих елементів завдання та відчуває труднощі при виконанні практичних завдань.

«Незадовільно» - FX (35-59 балів) - виставляється студенту, який дає необґрунтовані відповіді на запитання, допускає суттєві помилки у використанні понятійного апарату. Не простежується логічність та послідовність думки. Формулювання хаотичні та не усвідомлені.

«Незадовільно» - F (0-34 балів) - виставляється студенту, який не засвоїв зміст дисципліни, вміння та навички не набуті.

11. Методичне забезпечення

Для вивчення студентами дисципліни **«Соціальна екологія»** розроблено методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять, опорний конспект лекцій (розміщено на сайті бібліотеки ДУІТ).

Також розроблені конспекти лекцій (презентації), з якими студенти можуть ознайомитися на навчальній платформі Google Клас.

12. Методичне забезпечення

Базова

1. Екологія та збалансоване природокористування: навч. посібник. Мальований М. С., Леськів Г.З. – Херсон: Олді-Плюс, 2019. 314 с.

2. Екологія: навчальний посібник. Горун М. В. Пиріг Г. І., Файфура В. В., Федірко М. М. Тернопіль, 2019. 156 с.

3. Екологія. Навчально-методичний посібник. В.О.Коваль. Чернігів:, 2018. 132 с.

4. Екологічні проблеми та виклики, що стоять перед екологами на етапі післявоєнної розбудови України / Висоцька Т.І., Пічкур Т.В. // Збірка тез доповідей Київської конференції з аналітичної хімії: Сучасні тенденції 2022. Наукове видання. – К.: Інтерсервіс. 2022. – С. 132.

5. Загальна екологія: навч. посібник за ред. О. П. Житова. Житомир : Житомир: ЖНАЕУ, 2019. 204 с.

6. Моніторинг довкілля: підручник за ред. В. М. Боголюбова, Т. А. Сафранова. Херсон: Грінь Д. С., 2018. 529 с.

7. Основи професійної безпеки та здоров'я людини. Підручник. Під ред. проф. Березуцького В. В. НТУ «ХП»,Харків: ФОП Панов А.М, 2018. 553 с.

8. Соціоекологія: посібник до вивчення курсу. Комих Н.Г. Д.: РВВ ДНУ, 2018. 16 с.

9. Соціальна екологія. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 101 Екологія, рівня вищої освіти бакалавр.Приймак В.В., Семенюк С.К. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2018. 65 с.

10. Соціоекологія та екологічна етика. Короткий курс соціоекології. Хом'як І. В., Демчук Н. С., Мостіпака Т. П. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 95 с.

11. Урбоекологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.П. Кучерявий – Львів, Видавництво «Новий Світ-2000», 2021. 460 с.

12. Формування екологічної свідомості через принцип екоцентризму / Пічкур Т.В. // Тепногенно-економічна безпека України: стан та перспективи розвитку / ТЕБ-2020 [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково практичної Інтернет конференції: Ірпінь, 20-29 жовтня 2019 р. – Університет державної фіскальної служби . – Ірпінь, 2020. – С. 232-236.

Допоміжна

14. Екологічна культура: навч. посіб. В.І. Дубовий, О.В.Дубовий. Херсон: Грінь Д.С., 2019. 256 с.

15. Медико-соціальні аспекти проблеми здоров'я населення України / Газета «Новости медицины и фармации». No19 (227). 2007. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/4009>. (дата звернення: 18.03.2024)

16. Основні екологічні проблеми людства, їх глобальний характер та суть. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/bjd/23700/>.(дата звернення: 18.03.2024)

17. Урбанізаційні процеси в Україні. Матеріал з Вікіпедії - вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>(дата звернення: 18.03.2024)

18. Екологія довкілля. Охорона природи. Навчальний посібник. В. Грицик, Ю.Канарський, Я. Бедрій. К.: «Кондор», 2019. 290 с.

19. Бабець І. Г. Сталий розвиток і безпека регіону [Текст] :навч. посіб. / І. Г. Бабець. - Львів : ЛДУВС, 2017. 267 с.

20. Екологічна етика : навчальний посібник / В.Є. Борейко , О.М. Шуміло, В.В. Шеховцов, О.О. Шуміло; за заг. ред. О.М. Шуміла. Харків : Право, 2017. 304 с.

21. Екологія. Охорона природи. Словник-довідник. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. К.: «Знання», 2020. 552 с.

13. Інтернет-ресурси

22. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>

23. Державна адміністрація залізничного транспорту України
<http://www.uz.gov.ua/>

24. Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua>

25. Екодія:

https://ecoaction.org.ua/?gclid=EAIaIQobChMIo4GQx8a8gQMVEFSRBR3eKAxGEAAYASAAEgJK6PD_BwE

26. Електронний архів наукових періодичних видань України:
<http://www.irbis-nbu.gov.ua/>

27. Засіб пошуку інформації про довкілля:
<https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/vse-pro-ekolohichnu-informatsiiu-debraty-i-pro-shcho-zarytuvaty>

28. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
<https://mepr.gov.ua>

29. Науковий центр прикладних екологічних досліджень
<http://env.teset.sumdu.edu.ua>

30. Офіційний сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>

Розробник

Тетяна ПІЧКУР